

[ΙΑ11] ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ Α΄
Αρχαιολογία των γεωμετρικών και
αρχαϊκών χρόνων (1100 - 480 π.Χ.).

Καθ. Δημήτρης Πλάντζος

Πρώιμοι και Γεωμετρικοί χρόνοι (1100-700 π.Χ.)

(συνέχεια)

Οι περίοδοι της αρχαίας ελληνικής τέχνης:

- Εποχή του Χαλκού (3200-1100 π.Χ.)
- Υπομυκηναϊκή εποχή (1100-1050 π.Χ.)
- Πρωτογεωμετρική εποχή (1050-900 π.Χ.)
- Γεωμετρική εποχή (900-700 π.Χ.)
- Αρχαϊκή εποχή (700-480 π.Χ.)
- Κλασική εποχή (480-336 π.Χ.)
- Ελληνιστική εποχή (336-31 π.Χ.)

Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου (1100-700 π.Χ.):

- Εποχή του Χαλκού (3200-1100 π.Χ.)
- Υπομυκηναϊκή εποχή (1100-1050 π.Χ.)
- Πρωτογεωμετρική εποχή (1050-900 π.Χ.)
- Γεωμετρική εποχή (900-700 π.Χ.)
- Αρχαϊκή εποχή (700-480 π.Χ.)
- Κλασική εποχή (480-336 π.Χ.)
- Ελληνιστική εποχή (336-31 π.Χ.)

ARCHAEOLOGICAL SITES OF GREECE

Η «κάθοδος των Δωριέων»

- «Δωριείς»: ελληνόφωνα φύλα που μέχρι το 1100 π.Χ. περ. ζούσαν στις ορεινές περιοχές της Πίνδου, στην Ήπειρο και τη Θεσσαλία.
- περιγραφές Ελλήνων ιστορικών και μυθογράφων, σχετικά με την επιστροφή των «Ηρακλειδών» στις πατρογονικές τους εστίες στην Πελοπόννησο.
- Σύμφωνα με τις αρχαιολογικές ενδείξεις, η έλευση των Δωριέων συμβαίνει αρκετά αργότερα, γύρω στο 1000 π.Χ., όταν οι πολιτικές και πολιτισμικές αλλαγές που τους αποδίδονται είχαν πλέον συντελεστεί με άλλα αίτια.
- Επιπλέον, η εισαγωγή του σιδήρου στον ελλαδικό χώρο δεν φαίνεται να έγινε από τον βορρά, αλλά από την Εγγύς Ανατολή – ενδεχομένως μέσω Κύπρου – και το πιθανότερο είναι από τόσο το νέο μέταλλο όσο και η κατεργασία του διαδόθηκαν βορειότερα με την συμβολή της Ελλάδας.

Ταφικά έθιμα

- Γύρω στα 1100 π.Χ. γενικεύεται η καύση των νεκρών στην Ελλάδα, σε αντίθεση με τον ενταφιασμό που επικρατούσε έως τότε.
- Ο ενταφιασμός δεν εγκαταλείπεται, αλλά χρησιμοποιείται παράλληλα με την καύση και κατά την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου αλλά και έως το τέλος της αρχαιότητας
- Η επιλογή αφορούσε κοινωνικά ή οικονομικά κριτήρια, αλλά και την οικογενειακή παράδοση
- Κατά την Πρωτογεωμετρική περίοδο γενικεύεται η χρήση του *λακκοειδούς* τάφου που απαντά και στην Εποχή του Χαλκού
- Απλός επιμήκης λάκκος σκαμμένος στο χώμα ή τον φυσικό βράχο.
- Σε περιπτώσεις καύσης, το *τεφροδόχο* αγγείο εναποτίθεται σε υποδοχή ειδικά σκαμμένη στο δάπεδο του τάφου

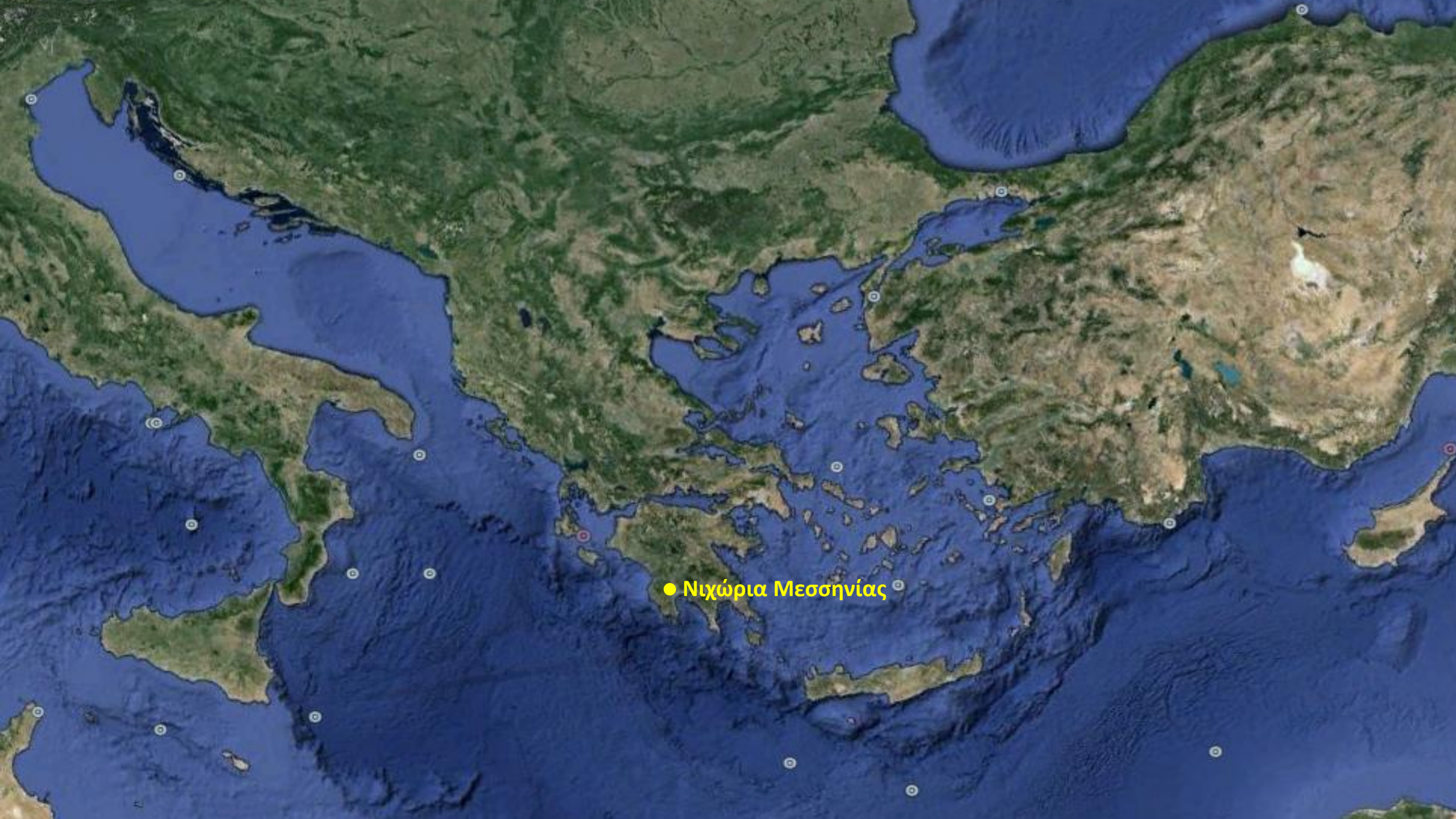
Ταφικά έθιμα

- Οι ταφές καύσης διακρίνονται σε *πρωτογενείς*, όταν η καύση του νεκρού γίνεται στο ίδιο σημείο όπου αμέσως μετά σκάβεται ο τάφος του, και σε *δευτερογενείς*, όταν τα υπολείμματα του νεκρού και τα κτερίσματα μεταφέρονται σε άλλο σημείο όπου σκάβεται ο τάφος χωριστά από τον χώρο όπου έγινε η καύση του σώματος.

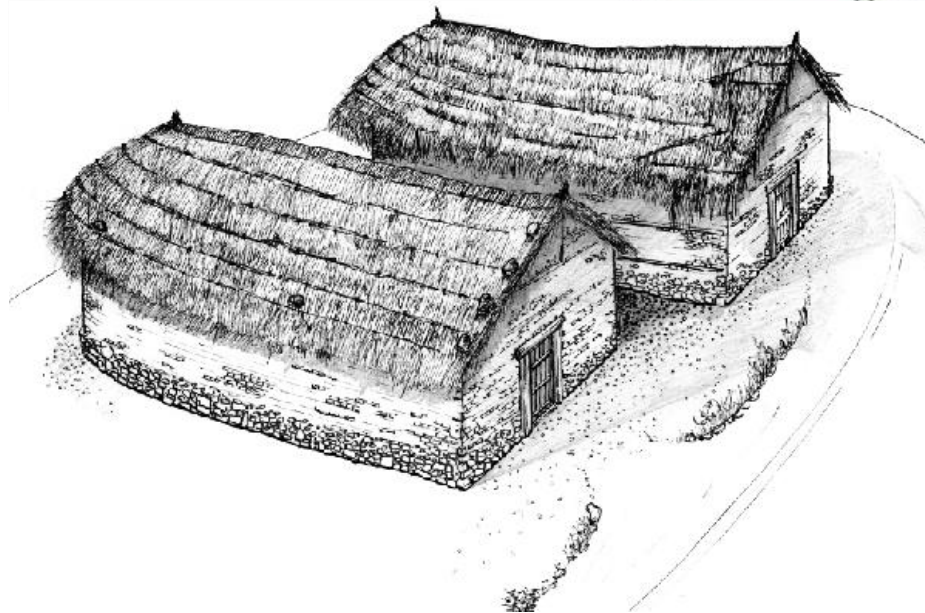
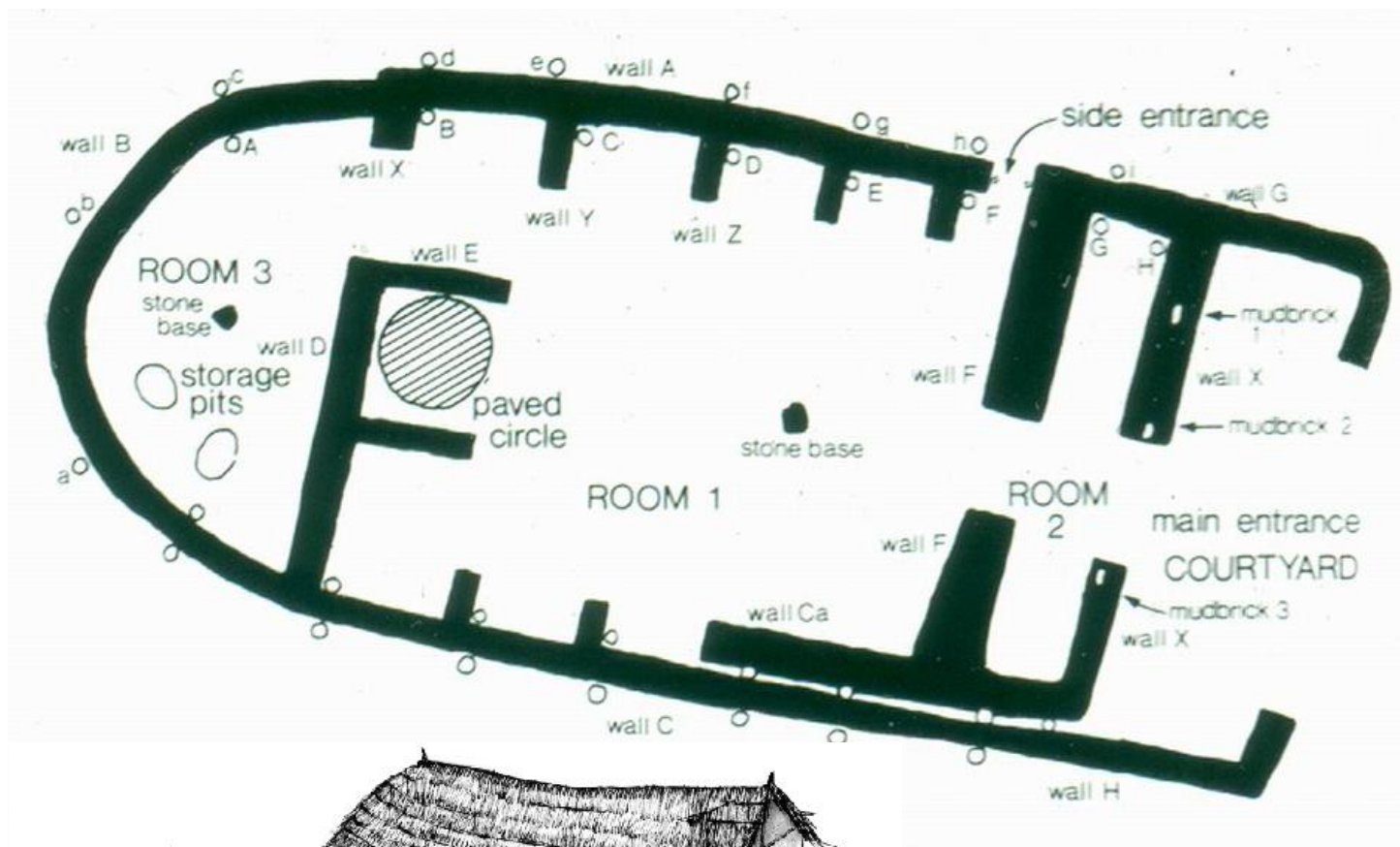

Πρωτογεωμετρική κατοίκηση

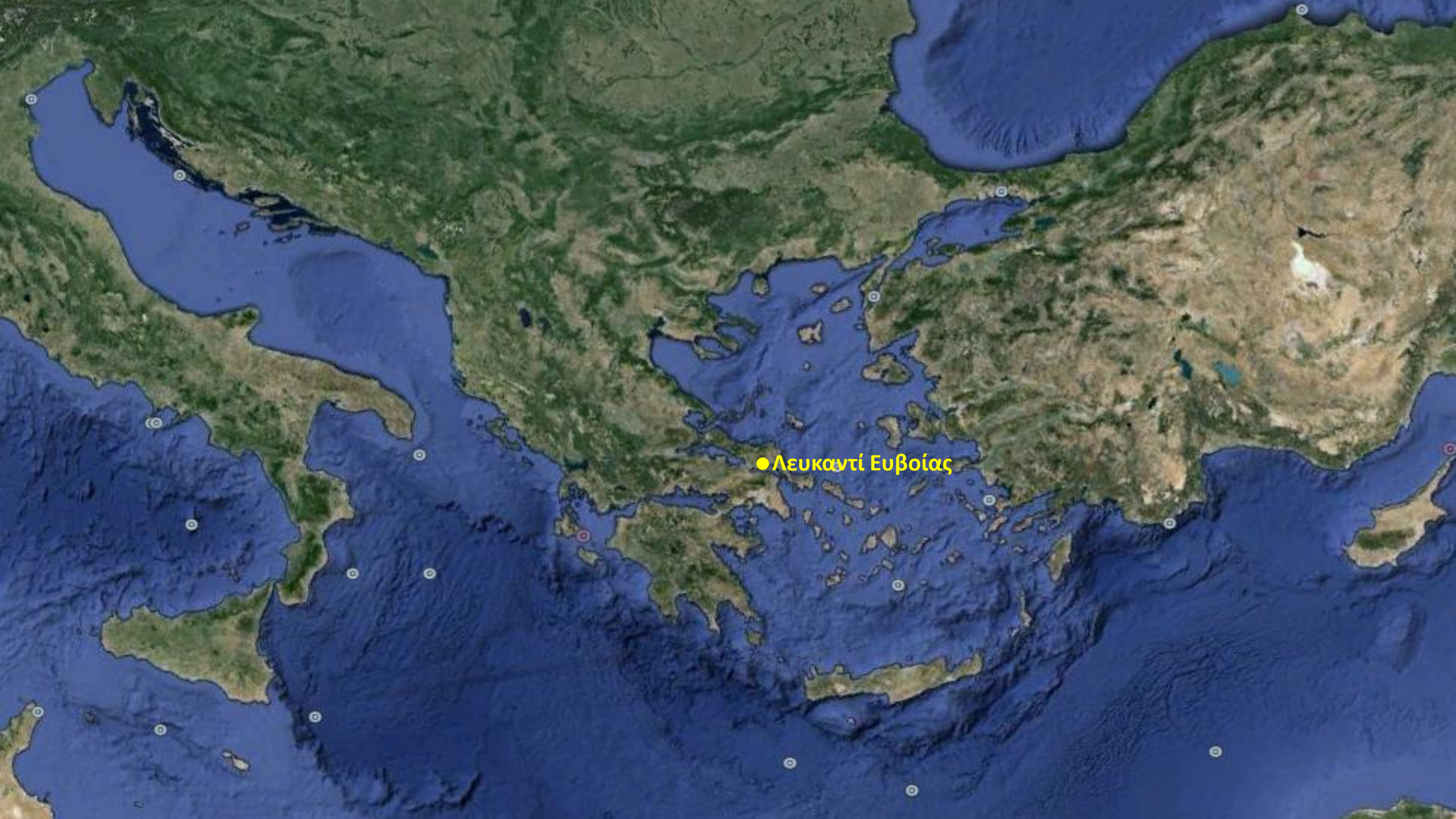
- Σταδιακή εγκατάσταση ελληνικών φύλων (1000-950 π.Χ.)
- «Πρώτος αποικισμός» = εγκατάσταση ιωνικών φύλων στη Μ. Ασία
- Μικροί, εσωστρεφείς οικισμοί
- Αψιδωτά κτίρια

● Νιχώρια Μεσσηνίας

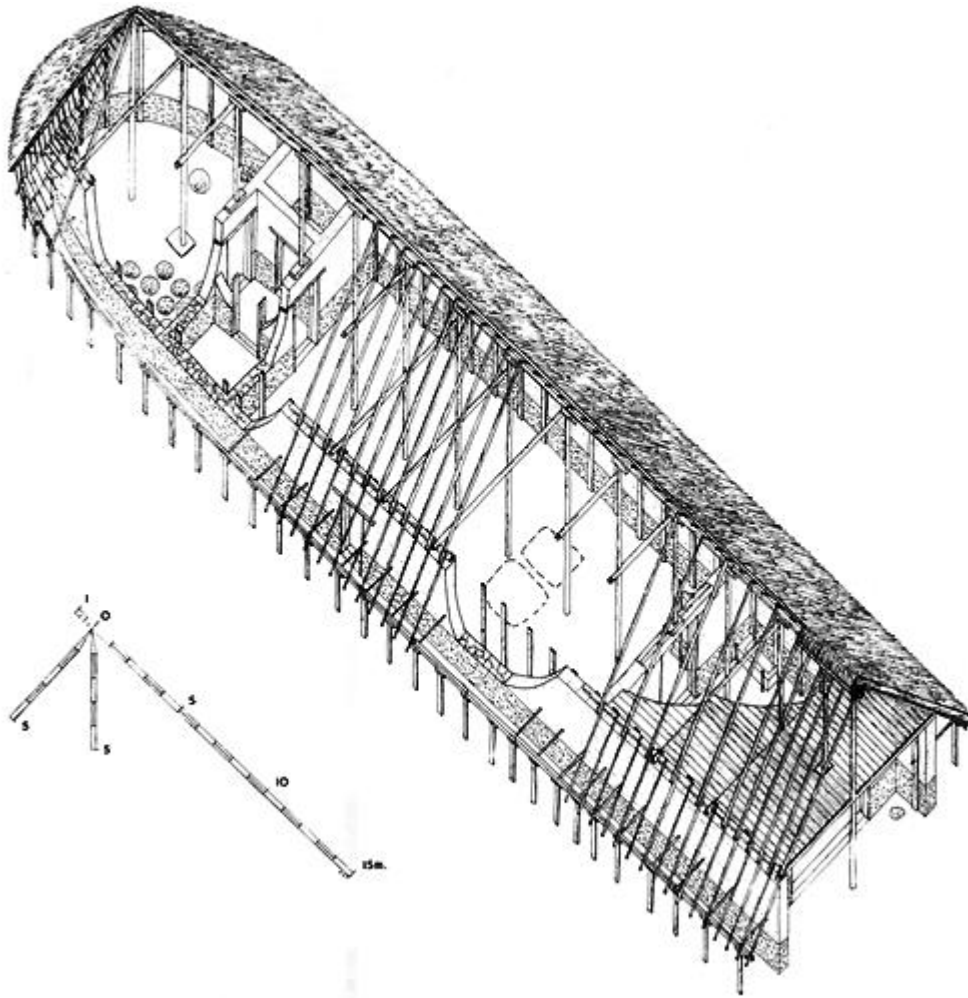
Νιχώρια Μεσσηνίας. 10^{ος} αι. π.Χ.

● Λευκαντί Ευβοίας

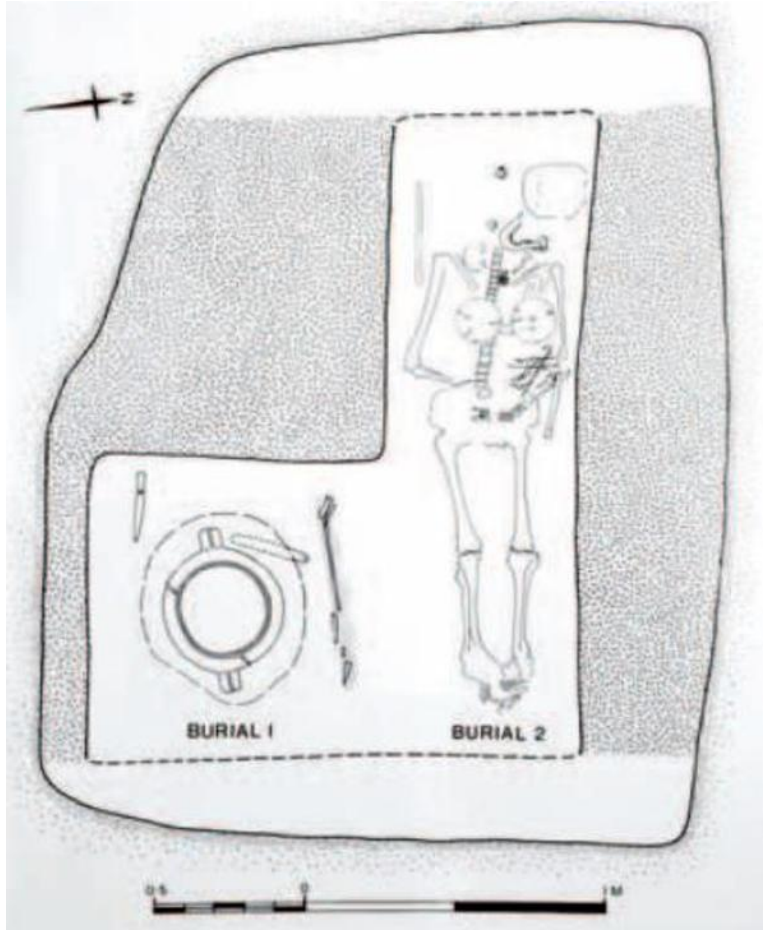
«Ηρώον»,
Λευκαντί Ευβοίας:

Μνημειακό κτίριο, 47 x
10 μ., που περιείχε
πλούσιες ταφές ενός
πολεμιστή, μιας
γυναίκας και αλόγων.
Γύρω στο 1000 π.Χ.

Το ύφασμα του «άρχοντα» από το
Λευκαντί

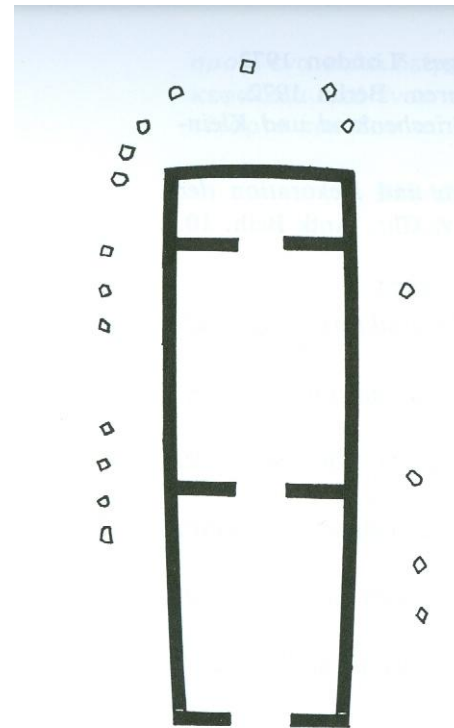

1760-1700 π.Χ.

«Μέγαρα»:

Επιμήκη, ορθογώνια οικοδομήματα με είσοδο στη μια στενή πλευρά.

Τα κτίρια δεν έχουν μνημειακό χαρακτήρα, κατασκευάζονται από ευτελή υλικά. Σε κάποιες περιπτώσεις περιβάλλονται από κιονοστοιχία («πτερό»)

1. Κάτοψη μεγάρου Β στο Θέρμο Αιτωλίας. 10ος ή 8ος αι. π.Χ.

«Μέγαρο Β» στο Θέρμο Αιτωλίας (κάτοψη). 10^{ος} / 8^{ος} αι. π.Χ.

«Μέγαρα»:

Επιμήκη, ορθογώνια οικοδομήματα με είσοδο στη μια στενή πλευρά.

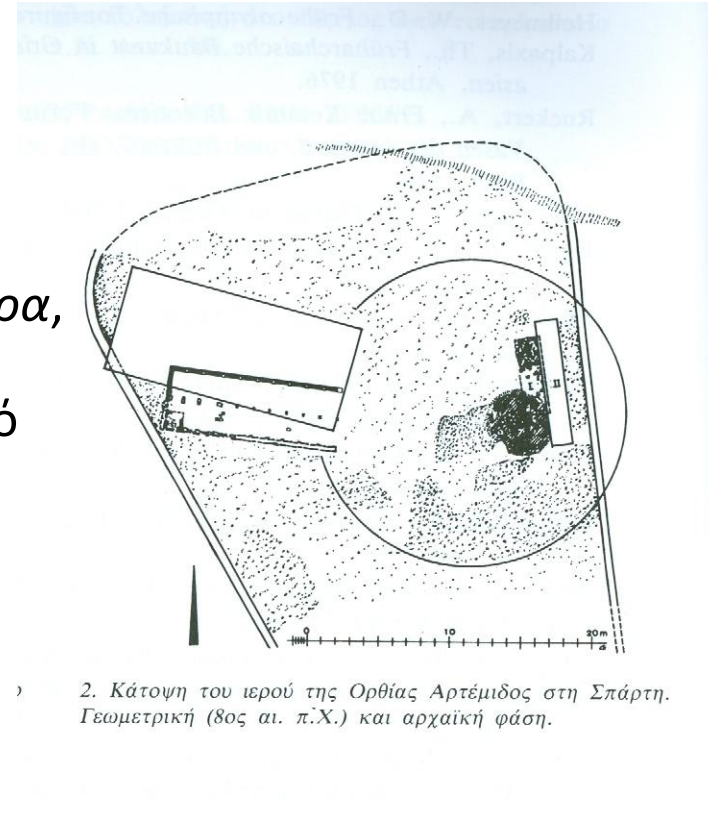
Τα κτίρια δεν έχουν μνημειακό χαρακτήρα, κατασκευάζονται από ευτελή υλικά. Σε κάποιες περιπτώσεις περιβάλλονται από κιονοστοιχία («πτερό»)

Θέρμο Αιτωλίας: ΥΕ οικισμός, «Μέγαρο Β' », Αρχαϊκός Ναός Θερμίου ΑΠόλλωνος

Επιμήκη, ορθογώνια οικοδομήματα με είσοδο στη μια στενή πλευρά.

Τα κτίρια δεν έχουν μνημειακό χαρακτήρα, κατασκευάζονται από ευτελή υλικά. Σε κάποιες περιπτώσεις περιβάλλονται από κιονοστοιχία («πτερό»)

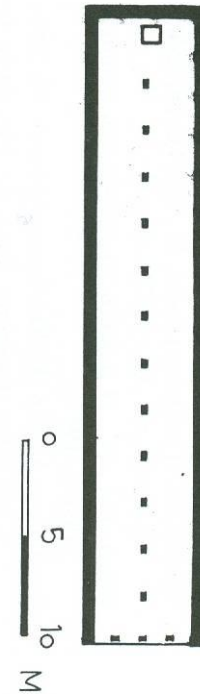

2. Κάτοψη του ιερού της Ορθίας Αρτέμιδος στη Σπάρτη. Γεωμετρική (8ος αι. π.Χ.) και αρχαϊκή φάση.

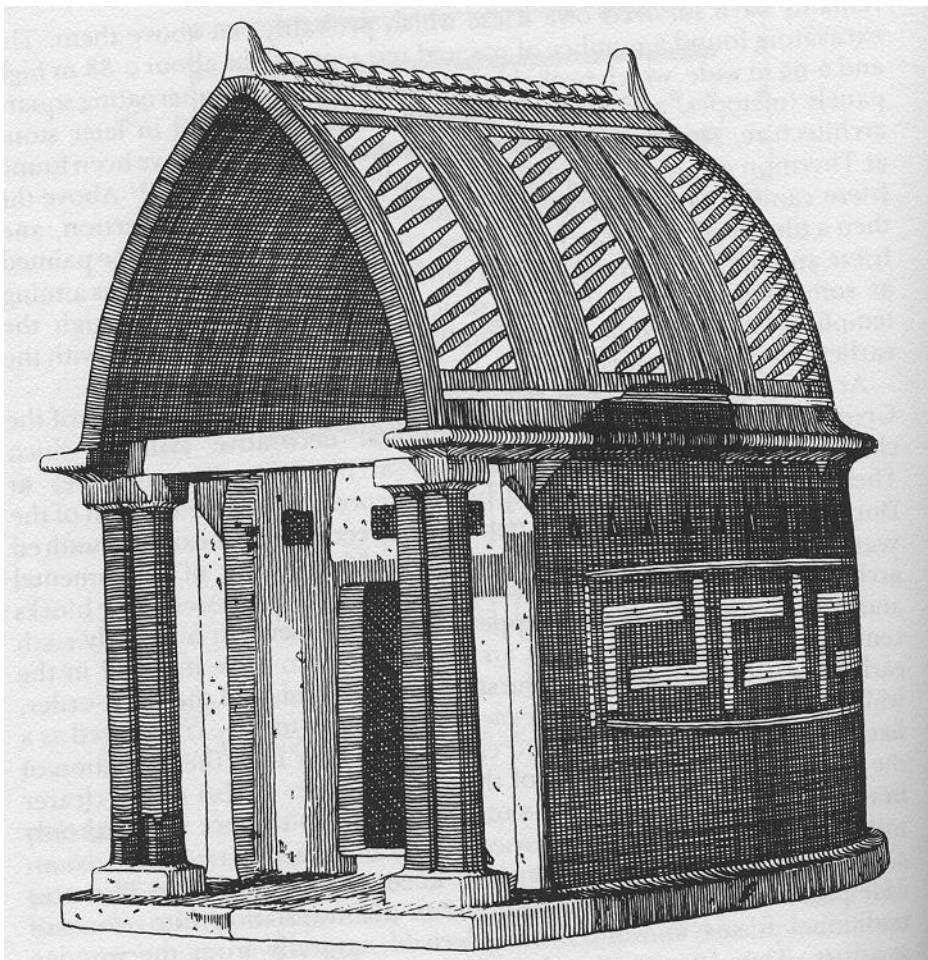
Σπάρτη, Ιερό Ορθίας Αρτέμιδος (κάτοψη). 8^{ος} αι. π.Χ.

Επιμήκη, ορθογώνια οικοδομήματα με είσοδο στη μια στενή πλευρά.

Τα κτίρια δεν έχουν μνημειακό χαρακτήρα, κατασκευάζονται από ευτελή υλικά. Σε κάποιες περιπτώσεις περιβάλλονται από κιονοστοιχία («πτερό»)

Σάμος. Ηραίο (κάτοψη). 8^{ος} αι. π.Χ.

Πήλινο ομοίωμα ναού από την Περαχώρα. 8^{ος}
αι. π.Χ.

Πήλινο ομοίωμα ναού από το Άργος.
8^{ος} αι. π.Χ.

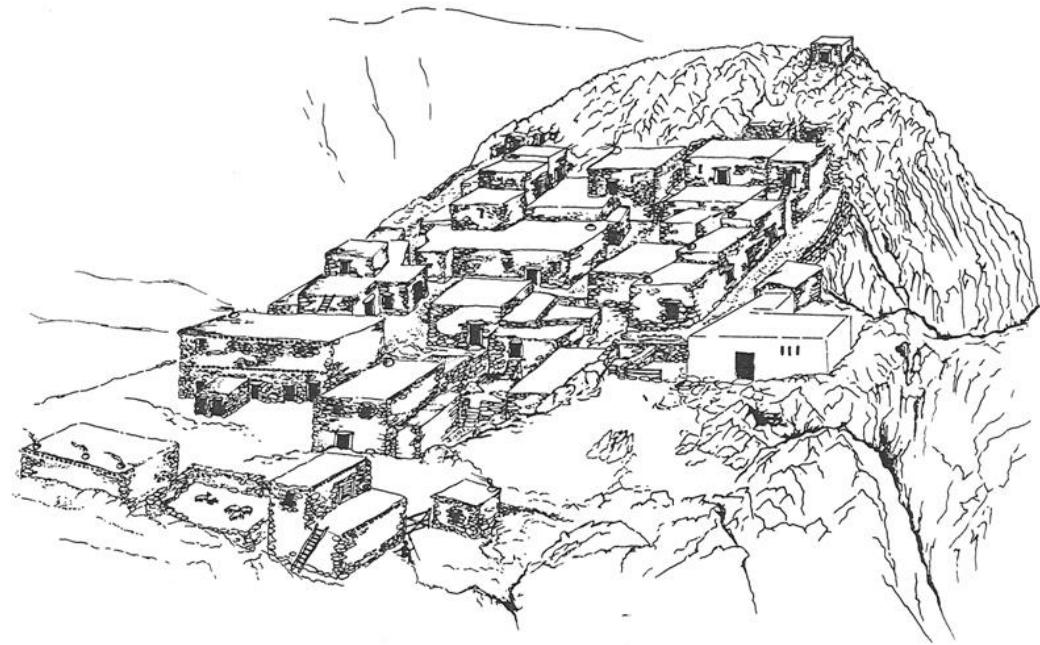
Δημιουργία αστικών
οικισμών:

Καρφί Λασιθίου (10^{ος}-9^{ος} αι.
π.Χ.): επιβίωση μινωικών
στοιχείων. Οχυρή,
προστατευμένη θέση,
μονόροφα, ορθογώνια
σπίτια, απουσία
πολεοδομικής μέριμνας,
«διοικητικό κέντρο», ιερό.

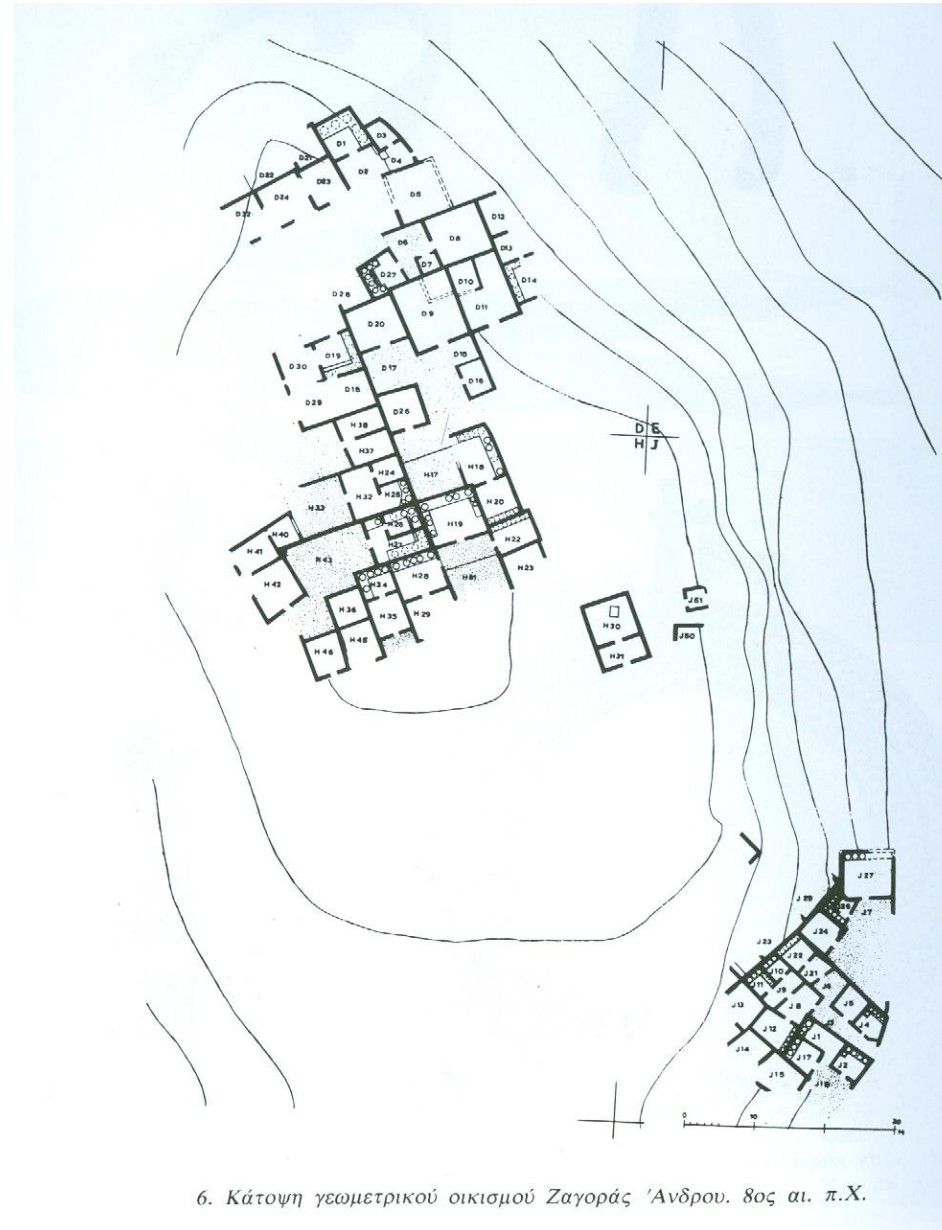
Δημιουργία αστικών
οικισμών:

Καρφί Λασιθίου (10^{ος}-9^{ος} αι.
π.Χ.): επιβίωση μινωικών
στοιχείων. Οχυρή,
προστατευμένη θέση,
μονόροφα, ορθογώνια
σπίτια, απουσία
πολεοδομικής μέριμνας,
«διοικητικό κέντρο», ιερό.

Δημιουργία αστικών
οικισμών:

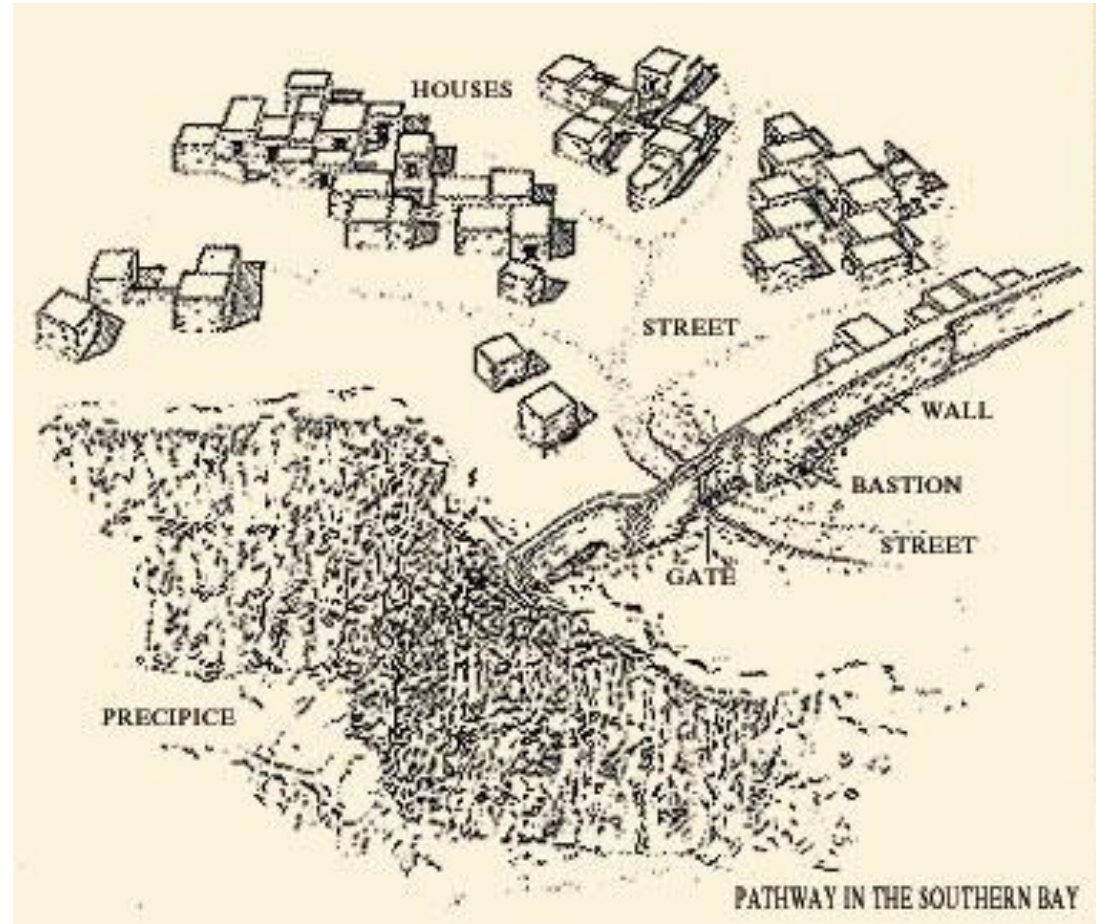
Ζαγορά Άνδρου (8^{ος} αι.
π.Χ.): οικίες η μια δίπλα
στην άλλη, ορθογώνιου
σχήματος, σχετική
ρυμοτομία. Βιοτεχνικά
εργαστήρια εντός του
οικισμού.

6. Κάτοψη γεωμετρικού οικισμού Ζαγοράς Άνδρου, 8ος αι. π.Χ.

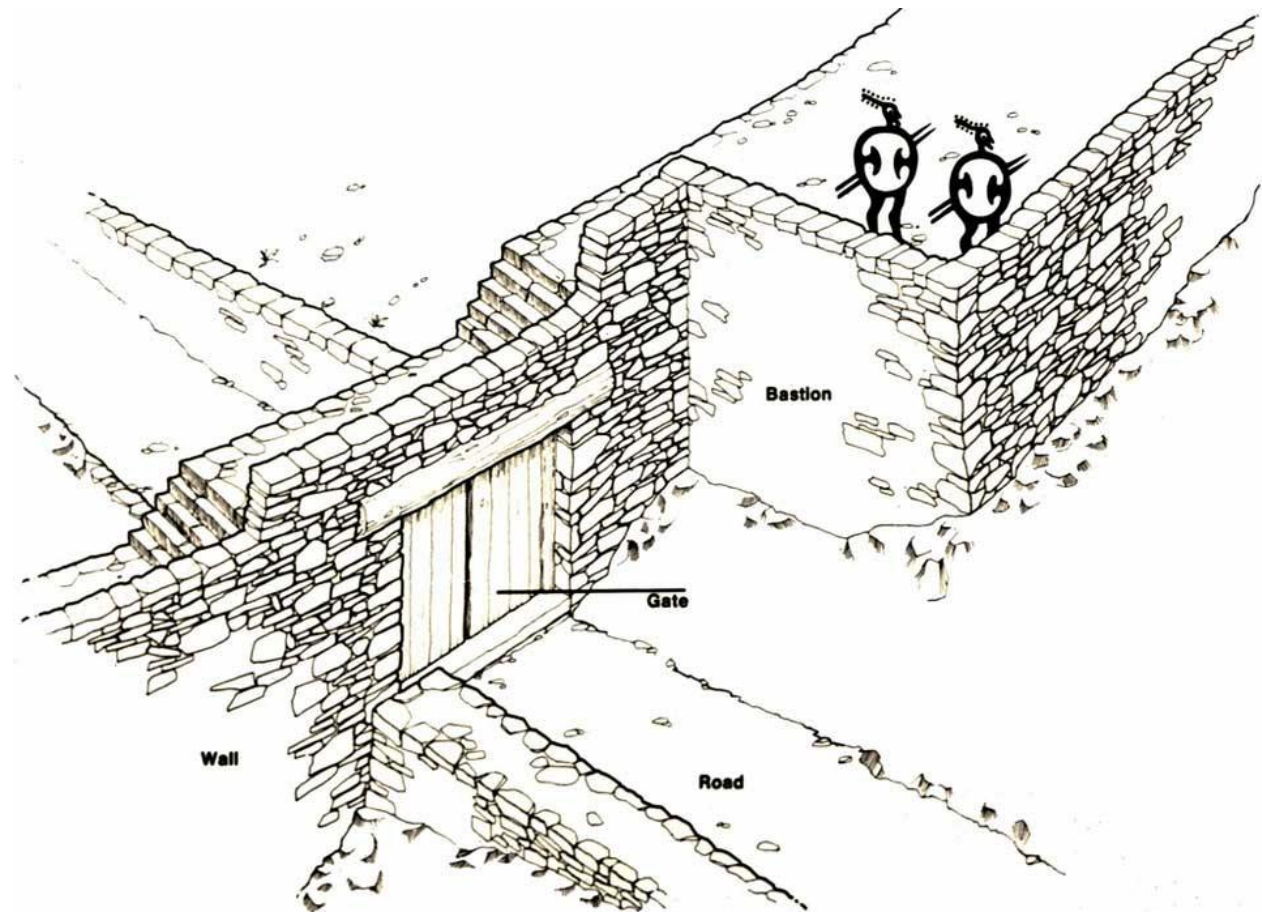
Δημιουργία αστικών οικισμών:

Ζαγορά Άνδρου (8^{ος} αι. π.Χ.): οικίες η μια δίπλα στην άλλη, ορθογώνιου σχήματος, σχετική ρυμοτομία. Βιοτεχνικά εργαστήρια εντός του οικισμού.

Δημιουργία αστικών
οικισμών:

Ζαγορά Άνδρου: τείχος.

Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου (1100-700 π.Χ.):

- Εποχή του Χαλκού (3200-1100 π.Χ.)
- Υπομυκηναϊκή εποχή (1100-1050 π.Χ.)
- Πρωτογεωμετρική εποχή (1050-900 π.Χ.)
- Γεωμετρική εποχή (900-700 π.Χ.)
- Αρχαϊκή εποχή (700-480 π.Χ.)
- Κλασική εποχή (480-336 π.Χ.)
- Ελληνιστική εποχή (336-31 π.Χ.)

Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου (1100-700 π.Χ.):

- Εποχή του Χαλκού (3200-1100 π.Χ.)
- Υπομυκηναϊκή εποχή (1100-1050 π.Χ.)
- Πρωτογεωμετρική εποχή (1050-900 π.Χ.)
- **Γεωμετρική εποχή (900-700 π.Χ.)**
- Αρχαϊκή εποχή (700-480 π.Χ.)
- Κλασική εποχή (480-336 π.Χ.)
- Ελληνιστική εποχή (336-31 π.Χ.)

Κατά τη Γεωμετρική περίοδο:

- Δημιουργούνται νέα οικιστικά κέντρα ως αποτέλεσμα των μετακινήσεων πληθυσμών κατά την προηγούμενη περίοδο
- Εμφανίζονται νέοι πολιτειακοί θεσμοί (βασιλεύς, συμβούλιο γερόντων, συνέλευση πολεμιστών)
- Η οικονομία παραμένει κυρίως αγροτική, με αυτάρκη, κλειστό χαρακτήρα

...Συνέχεια:

Κατά τη Γεωμετρική περίοδο:

- Παγιώνεται η κοινωνική διαστρωμάτωση σε τάξεις: γαιοκτήμονες, αγρότες, άκληροι («θήτες»), δούλοι
- Παρατηρείται ανάπτυξη της οικοτεχνίας (ενδύματα, σκεύη, εργαλεία, έπιπλα)...
- ... καθώς και ανάπτυξη της κεραμικής (ταχύτερος κεραμικός τροχός, νέες διακοσμητικές τεχνικές)

Γεωμετρική εποχή:

- Πρώιμη Γεωμετρική (900-850 π.Χ.)
- Μέση Γεωμετρική (850-760 π.Χ.)
- Ύστερη Γεωμετρική I (760-735 π.Χ.)
[«Όριμη Γεωμετρική Εποχή»]
- Ύστερη Γεωμετρική II (735-700 π.Χ.)

Κεραμική: Γεωμετρικός Ρυθμός (900-700 π.Χ.)

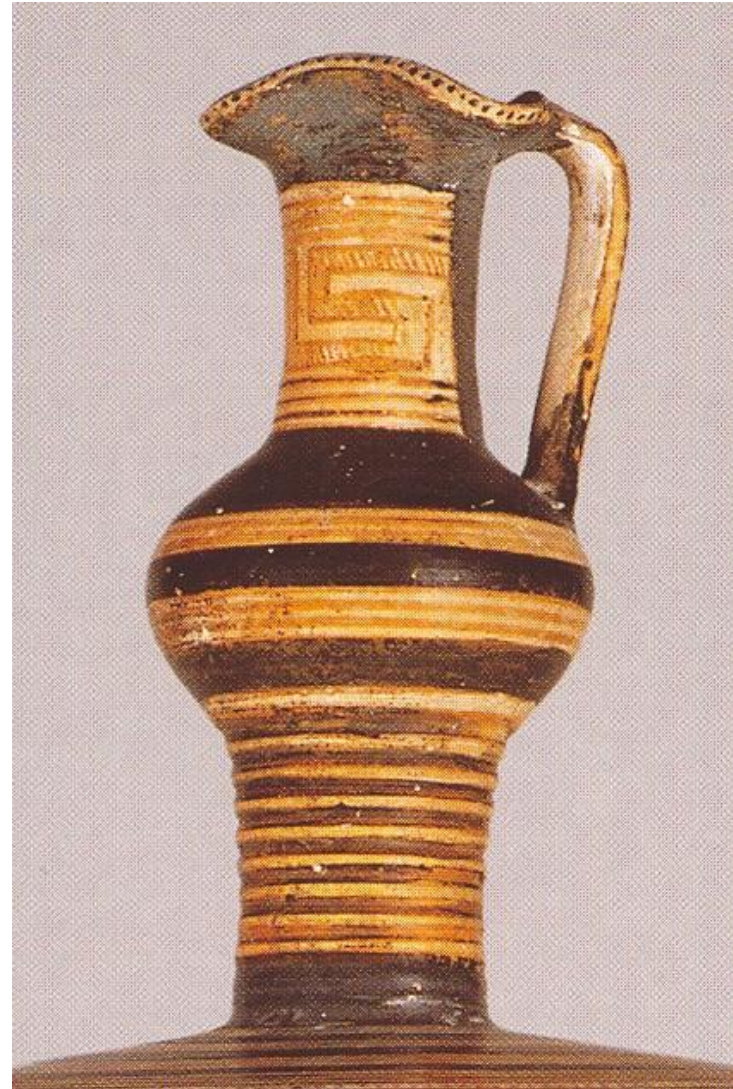
- Πλήθος γεωμετρικών θεμάτων: μαίανδροι, ρόδακες, σβάστικες, αβακωτά και τριγωνικά κοσμήματα, σταυροί, κύκλοι κλπ.
- Σταδιακή εμφάνιση εικονιστικών παραστάσεων
- Επικρατεί η σκιαγραφία
- Γεωμετρικό κτίσιμο
- Ισορροπημένη άρθρωση
- Τεχνική αρτιότητα

Αττική Γεωμετρική πυξίδα. 800-760 π.Χ.

Κεραμική: Γεωμετρικός Ρυθμός (900-700 π.Χ.)

- Πλήθος γεωμετρικών θεμάτων: μαίανδροι, ρόδακες, σβάστικες, αβακωτά και τριγωνικά κοσμήματα, σταυροί, κύκλοι κλπ.
- Σταδιακή εμφάνιση εικονιστικών παραστάσεων
- Επικρατεί η σκιαγραφία
- Γεωμετρικό κτίσιμο
- Ισορροπημένη άρθρωση
- Τεχνική αρτιότητα

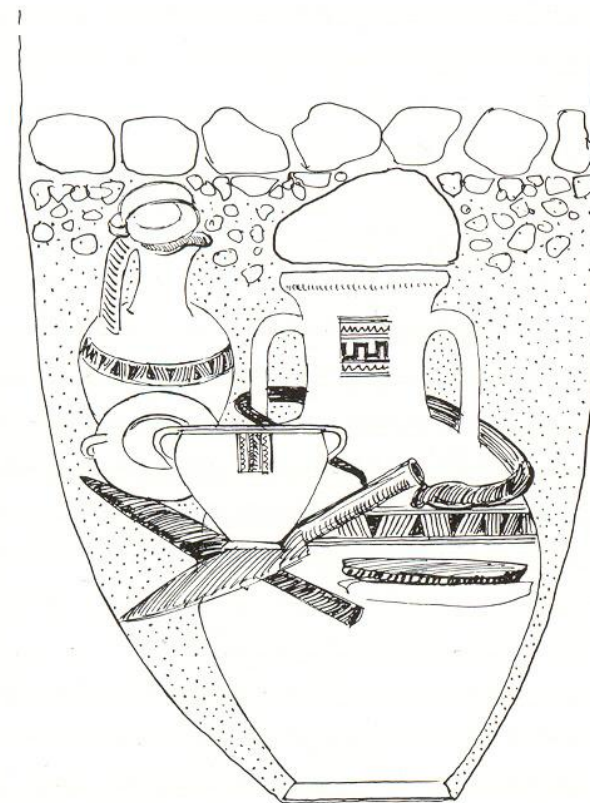
Αττικά αγγεία:

- ΠΓ (900-850 π.Χ.)
 - Μελανό χρώμα
 - Περιορισμένη διακόσμηση
 - Γραμμικά κυρίως θέματα

Αττικά αγγεία:

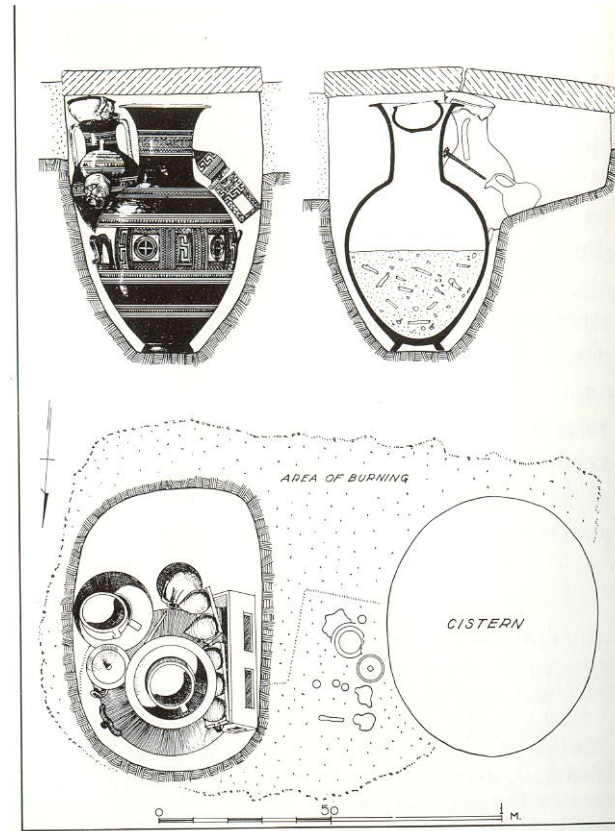
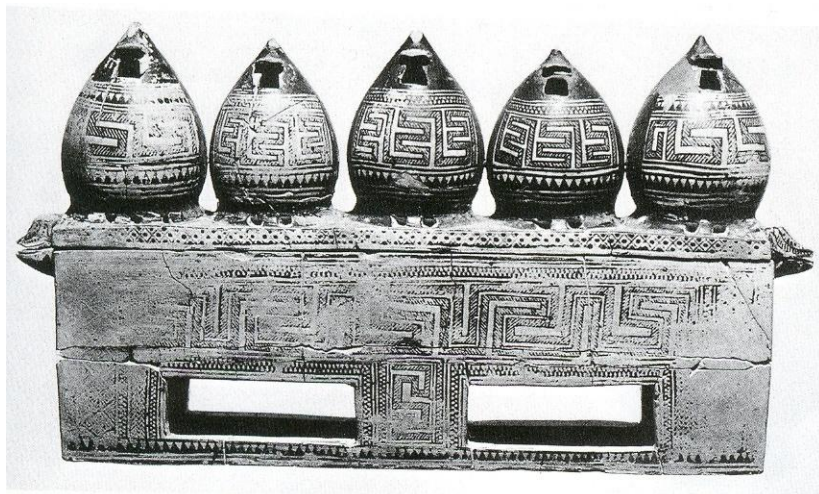
- ΠΓ (900-850 π.Χ.)
 - Μελανό χρώμα
 - Περιορισμένη διακόσμηση
 - Γραμμικά κυρίως θέματα

Αττικά αγγεία:

- ΜΓ (850-760 π.Χ.)
 - Αύξηση διακόσμησης
 - Ομόκεντροι κύκλοι
 - Μορφές ανθρώπων ή ζώων

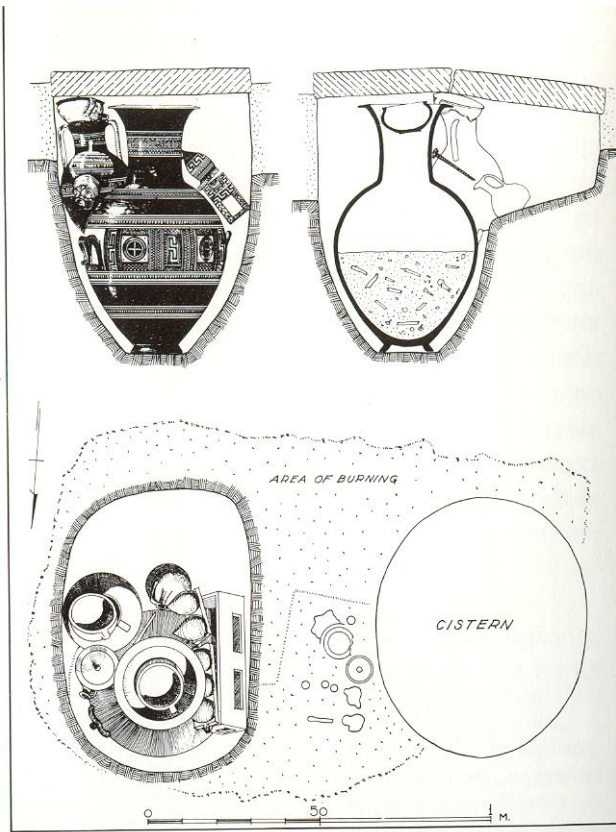

Γεωμετρική ταφή στην Αγορά της Αθήνας. π. 850 π.Χ.

Άρειος Πάγος

Χρυσά ενώτια. π. 850 π.Χ.

Αττικά αγγεία:

- ΥΓ (760-700 π.Χ.)
 - Μνημειακό σχήμα / μέγεθος
 - Αύξηση διακόσμησης
 - Εικονιστικές σκηνές

Αττικά αγγεία:

- ΥΓ (760-700 π.Χ.)
 - Μνημειακό σχήμα / μέγεθος
 - Αύξηση διακόσμησης
 - Εικονιστικές σκηνές

Γεωμετρικές πυξίδες:

Γεωμετρικές πυξίδες:

<http://www.latsis-foundation.org/ell/ekpaidefsi-epistimi-politismos/politismos/o-kyklos-ton-mouseion>

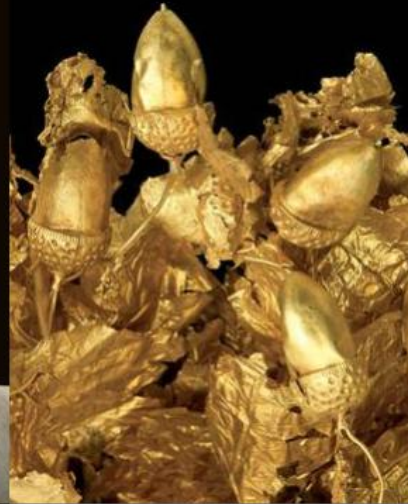
ΜΥΚΗΝΕΣ

Συγγραφέας : Αλκησitis Παπαδημητρίου
Έτος Έκδοσης : 2015
©Copyright : Κοινοφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση, 2015
ISBN : 978-960-984364-9-4
Εκδόσεις : Κοινοφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση
Αριθμός σελίδων : 328

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ

Συγγραφέας : Ελένη Σ. Μπάνου - Λεωνίδας Κ. Μπουρνιάς
Έτος Έκδοσης : 2014
©Copyright : Κοινοφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση, 2014
ISBN : 978-960-98364-7-0
Εκδόσεις : ΟΛΚΟΣ
Αριθμός σελίδων : 336

ΑΙΓΕΣ: Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

Συγγραφέας : Αγγελική Κοτταρίδη
Έτος Έκδοσης : 2013
©Copyright : Κοινοφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση
ISBN : 978-960-98364-5-6
Εκδόσεις : Κοινοφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση
Αριθμός σελίδων : 370

ΣΑΜΟΣ: ΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Συγγραφέας : Κωνσταντίνος Τσάκος, Μαρία Βιγλάκη
Έτος Έκδοσης : 2012
©Copyright : Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias A.E. / Κοινοφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση
ISBN : 978-960-9590-01-3
Εκδόσεις : ΟΛΚΟΣ
Αριθμός σελίδων : 385

Πολυσημείς και παθητικότες είναι οι νομοθετικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις του Σόλωνα, από τις οποίες ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι οικονομικοί παρεχόμενοι νόμοι.

Για παράδειγμα, απαγόρευσε την εξαγωγή και προέβλεψε να γίνεται εισαγωγή όλων των γεωργικών προϊόντων, πλην του λαδιού, όπου υπήρχε υπερπροσφευγή, γεγονός που αποδεικνύεται από τα μεγάλα αγγεία (πίθους) τους αμφορέας και τις ληϊφούς. Μεταξύ των άλλων μέτρων, ο Σόλων προσπάθησε να περιοτίσει τις δαπάνες για τις πολυτέλειες κηφείας (επιθώση, εκφορά και ταφή), που είχαν λάβει μεγάλες διαστάσεις απ' ότι δείχνουν τα αρχαιολογικά ευρήματα σε όλη την Αττική. Δείγματα αυτής της πρώτης πολιτείας αποσπασμόν ο περίφημος κύριος ο λεγόμενος της Ίφρας Ήλιος που ανακαλύφθηκε στον χώρο αυτό μιλιάς το 2002, η κεφαλή ενός δεύτερου κύριου γνωστή από τις πρώτες ανακαταστάσεις ως η κεφαλή από τον πάχη Ι του Διπίκου, καθώς και κίονες που επιστρέφονται με σφραγές βάσιες αγολιάτων-σημάτων τάφου, άλλως ενταξήσσες και άλλως κατακοσμητες με σφραγές από την καθημερινή ζωή ή με σφραγές θεοοσίων τελετών σε χαμηλό ανάγλωρο. Όλα τα αναφερόμενα μνημεία βρέθηκαν εντοχισμένα -όχι όμως αποδοχισμένα- ως απλό δικαιοόλο στο μετέπειτα θεμιστοόλο ανωνικό τάχος.

Το νέο στοιχείο που διαπιστώνεται στα κτερίσματα του 7ου αι. π.Χ. στους τάφους του Κεραμεικού καθώς και σε όλη την Αττική, μέχρι και το 580 π.Χ., είναι η διατύπωση της κρηφιστικής αγγευωγραφίας, την οποία οι αγγευωγράφοι σύστημα προοόρισουν στα γράσιτα των Αθηναίων πάλαιον τους. Ο πρώτος μεγάλος Ψεγρήφης που αναμνηρξίεται στην αγγευωγραφία του 7ου αιώνα π.Χ. είναι ο Ψεγρήφης του Νέσσου, που αναφέρεται σφισβατικά από το θέμα που απεικονίξεται στον λαμό ενός φηλοού (1,22 μ.) αμφορέα, την πόλη του Ηρακού με τον κέντωρο Νέσου.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του 6ου αιώνα, που επίσης αποτυπώνεται στα κτερίσματα του νεοαρχαϊσμού, είναι ο εξ Ανατολίαν κλλιτεχνικός άνεμος, που στο πέρασμά του σάρμασε μικρολεπιστα τον ανιστηρό γεωμετρικό ρεθμό και καθήρωσε τον 7ο αιώνα π.Χ. ως «ανατολιόζωση» περίοδο. Πράγματι, γύρω στο 700/600 π.Χ., η Αττική αλλά και όλος ο ελληνικός κόσμος δέχεται έντονα την επίλωση ανατολιόκων στοιχείων: το ζωικό και φυτικό βασίλειο με ορθόζωση ζωή γεμιάτη χροοός ξεδιπλώνεται πάνω στα αγγεία, εκπολιζόντας τα γεωμετρικά σχέδια, τους κόθτους και τους ορθόντους άξονες που είχαν συμβάλει στη θεμοαργία μιας απλάτη δομημένης τέχνης, αλλά όπως οι κωνιόνας. Τάρα, εκτός από τον πραγματικό φυσικό κόσμο, στην τέχνη ενθάλλων και άλλα ζώα, όπως το λιοντήρι, ο πετεινός (πρωική άρκος) και φοιά, το όθος του λατού κλπ. Θα ήταν όμως άδικο για τους Έλληνες κλλιτέχτες να θεωρηθεί ότι η μέγιστη ήταν δουλειά. Τα ποικιλώα στοιχεία τρήχων ενσωματώνονται στις γνωστές ελληνικές μορφές αλλά και μετουσιώνονται, ώστε να αποκτήσουν ελληνική φυσιογνωμία, όπως ιδώ στην Αττική με τη θεμοαργία της λεγόμενης πρωτοαττικής αγγευωγραφίας.

Αττικός αμφορέας του Ψεγρήφου του Νέσου. Ένα από τα κρηφιστότα και κρηφιστότα δείγματα της αττικής μελονηφωφής αγγευωγραφίας. Στον λαμό του αγγείου ο Ηρακλής φυσικός του κέντωρο Νέσου, που είχε κρηφιστήσας επιστείλι στη Δριόνηρα. Στο σώμα ο Ήρακλής αναπαύεται από τη μάχωση και τις πληγές της. Το σώματα ποικιλίζονται από κτηνήφους. Ψίρω στο 610 π.Χ., Αριθ. φωφ. ΕΑΜ 1002.

